

Madrigaluri exasperate

Cel mai grav lucru (literar) ce i se putea întâmpla Ritei Chirian între *Sevrăj*-ul din 2006 și recentul *Poker face* (Editura Vinea, București, 2010) era să devină dintr-un poet un critic. Faptul s-a și întâmplat, de altminteri, întrucât Rita a ajuns, între timp, unul din cei mai atenți comentatori ai poeziei tinere, cu lecturi prompte și extrem de severe, iritate cu deosebire la clișeele de formulă; atât de formulă pur literară, cât și de formulă „existențială”, sancționând cu oarece surplus de iritare orice așezare într-o condiție care a mai făcut parte din repertoriul condițiilor poetice române. Și cum în materie de condiție „existențială” inventivitatea e limitată (și nici nu depinde în totul de poezi), critica ei e mereu nemulțumită că nu dă peste ceva nou. Un sindrom al originalității pare a sta la baza exigențelor critice prea manifeste, dând de înțeles că Rita ar ține încă de modernismul care întreținea concurența de originalități. Fapt, așadar, împlinit, transformarea Ritei în critic n-a stricat însă deloc poeziei. Dimpotrivă. *Poker face* are o sintaxă mai concentrată și folosește mai iradiant nucleele de notații, apropiate printr-o violență imaginativă procesată ca pură tensiune a anxietății. Imaginația (dar și scriitura, pe urmele ei), a devenit eliptică, fulgurantă, explozivă, redusă la un scenariu fantasmatic din care au fost eliminate (pe cât posibil) pasajele de legătură, epicismele de confort textual și pretextele de lungire. Narativizarea stărilor a făcut loc unei poetici de implozie, de *flash*-uri în care notația de imediate se contopește cu febra unui premeditat (oricum, încurajat) delir imaginativ. Dacă nu frumusețea convulsivă e ceea ce vrea Rita să recupereze, atunci sigur e opusul ei; gramatica stărilor e convulsivă constant (poate cu opțiune, poate cu spontaneitate), electricizată de o panică tradusă în producție de grotesci. Formula ca atare e a unui minimalism cu combustie expresionistă și cu viraje imaginative suprarealiste. Ceva, deci, aproape imposibil.

Se vedea și în primul volum că imaginația Ritei Chirian trăiește din reflexe sarcastice, din permutările realului în grotesc și repugnanță. Conduita aceasta a rămas activă, ba chiar operează aici, în noul volum, mai sistematic și mai eficient. Rita nu menajează miracolele, nu protejează carisma feminității și cu atât mai puțin șansa de eflorescență a realului; dimpotrivă, ea le aplică o sancțiune grotescă, le terifică printr-o imaginație cinică și le difamează cu nerv. Nu e, însă, un pur exercițiu de sarcasm (coroziv cu misterele și clișeele), care ar merge pe continuitatea

vituperanțelor Angelei Marinescu; nu e o simplă degradare a misteriozității și senzualității (căci senzualitatea e aici materia primă, de madrigaluri întoarse e vorba, de fapt), procesată într-o poetică de pamflet. Intenția e de a prinde într-o singură tușă și electrica senzației, și angoasa descompunerii, de a uni imnul senzual cu pamfletul, ba chiar de a face din imn pamflet și din pamflet imn. Poemele nu vor să piardă nimic nici din violența senzuală, nici din cea a detracării, contopind metafora de învăpăiere cu cea de atrocitate grotescă sau împletindu-le într-un madrigal exasperat în care oferta senzuală e totuna cu oferta fatală: „sînul ei e-o plajă pe care/ se descompun// ca focuri de artificii// crabii uriași.// le poartă mîna spre sex/ cum le-ar întinde o tavă cu fructe putrezite./ bărbaților care n-au văzut niciodată/ o femeie dezbrăcată.// fiindcă ea e-o femeie pe pielea căreia/ poți rătăci ani în șir/ ca-n stepa rusească”. E o modalitate de a beatifica senzualitatea prin sarcasme și degradări, prin agresivități asupra fascinației (de fapt, asupra gramaticii eufemistice a acesteia) și prin teribilismele diformității. Dar infamia nu glorifică mai puțin potențialul senzual.

E drept că uneori rezultă o poezie de persecuție a realului, de execuție „morală” a acestuia, pe linia mizerabilismului de obște. Ca toată lumea, și Rita Chirian trăiește într-o lume coerent disgrațioasă, repulsivă, ale cărei linii abia de le îngroașă – și doar atât cât să se poată compătimi (un fel de compătimire fără sentiment, o compătimire „indiferentă”). Sînt însă peisaje și reacții prea frecvente în poezia ultimului val, greu de salvat chiar și de către un poet cu imaginație freatică: „.../fiindcă eu cît vezi cu ochii// am cîmpuri goale peste care doar gunoaiele înfloresc și/ toate-s ale mele și toți/ cîinii orașului au acum burțile umflate ca niște baloane cu heliu.// și ce să fac eu cu mine și cu tine la un loc/ pe linia asta strîmtă de calcar” etc. Autocompasiunea nu e, de fapt, niciodată departe de atitudinile Ritei; fiind vorba de o poezie ce transcrie, cît mai brutal, angoase, ea e stîrnită oarecum automat; vine de la sine că un poet atât de strivit (cum se simte Rita) își plînge de milă și că se apără prin poezie. Totul e să găsească o șansă validă pentru acest melodramatism de fond. Rita o găsește, de obicei, în indiferența (sau cinismul) bacoviană a stenogramei, în de-sensibilizarea scriiturii: „cu frigul/ cu golul și spaima// mîine-poimîine am să încep: întîi un scîncet ușor// aproape de pe altă lume/ am să/ aproape/ aproape ca-ntr-o naștere ca un animal mic” etc. Niciodată însă atât de bacoviană

încît să nu coloreze angosa cu oarece patetică: „mîine-poimîine ca un înecat/ viu am să urlu”. Bacovia e o umbră care trecea de cîteva ori și prin primul volum. El trece și prin acesta, chiar dacă nu mai e invocat prin referințe directe. Doar că insensibilitatea stenogramei bacoviene e o asceză greu de împlinit. Se vede și la Rita cît de imposibil e să fii ethosul indiferenței de sine în maxima angoasei; se vede din panica imaginației, din reflexul ei de a agrava lucrurile: „să nu spui: ce privești camera ta în care negrul/ a plodit pînă la leșinul din urmă./ nu: ce privești mincinoasă/ uterul tău/ din care copiii se înalță/ cu steagurile numai zdrențe”. Sau din reflexul de activare a repugnanței, din mersul pedepsitor al imaginației: „/.../ altfel n-ai cum:/ e departe// și

dacă doare -// doare al naibii zici.// și-un uterul ăsta// murdar ca pereții veceurilor din gări” etc. Ori, și mai bine, din instinctul violent, de carnefice, al imaginației: „orice zi e ziua cea bună să mă destram/ venă cu venă// mai cu seamă zilele în care/ negre dansatoare de flamenco/ se masturbează cu furie în creierul meu și/ privirea bărbaților îmi linge spatele/ sălbatic și simplu/ cum trece-o limuzină/ peste-un corp cald” etc. Toate acestea sînt elemente ale unei poetici participative, care nu poate face reportajul nepăsător al propriei traume. Rita e o exasperată și tocmai peisaje exasperate ale iubirii propune ea; peisaje în care sentimentul lasă locul unei violente angoase, iar el se ascunde într-o traumă „sublimată” în grotesc.

